

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Касмініна О.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII, «Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193–IX, „Про Вищу раду правосуддя“ від 21 грудня 2016 року № 1798–VIII

Конституційний Суд України у Рішенні від 11 березня 2020 № 4-р/2020 у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII, «Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193–IX, „Про Вищу раду правосуддя“ від 21 грудня 2016 року № 1798–VIII (далі – Рішення) визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), частину першу статті 37, частину першу статті 94, пункт 3 частини третьої статті 135 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193–IX; пункти 4, 5, 6, 7, 9, 10 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення“ Закону України «Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193–IX; частину третю статті 24, статтю 28¹, частину восьму статті 31, частину першу статті 42, частину третю статті 47, частину четверту статті 48 Закону України „Про Вищу раду правосуддя“ від 21 грудня 2016 року № 1798–VIII зі змінами, внесеними Законом України

«Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193–ІХ, а також закриття конституційне провадження у справі щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) частин другої, четвертої статті 24 Закону України „Про Вищу раду правосуддя“ від 21 грудня 2016 року № 1798–VIII на підставі пункту 3 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим цим законом.

Підтримую Рішення, проте вважаю, що наведена у ньому аргументація стосовно неконституційності пункту 2 частини другої статті 28¹ Закону України „Про Вищу раду правосуддя“ від 21 грудня 2016 року № 1798–VIII зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193–ІХ (далі – Закон № 1798), є недостатньою, тому на підставі статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ висловлюю окрему думку.

У Рішенні Конституційний Суд України зазначив, що «системний аналіз частини третьої статті 24, статті 28¹ Закону № 1798 зі змінами, пунктів 9, 10 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення“ Закону № 193 дає підстави для висновку, що Комісія наділена повноваженнями щодо контролю за діяльністю членів Вищої ради правосуддя та суддів Верховного Суду, проте ці повноваження не мають конституційної основи. Зазначені положення Закону № 1798 зі змінами та Закону № 193 не узгоджуються зі статтями 126, 131 Конституції України, оскільки виключними повноваженнями притягувати суддів Верховного Суду до відповідальності наділено Вищу раду правосуддя, і ці конституційні повноваження не можуть бути делеговані іншим органам або установам... Таким чином, частина третя статті 24, стаття 28¹ Закону № 1798 зі змінами, пункти 9, 10 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення“ Закону № 193 суперечать частинам першій, другій статті 126, частині першій статті 131 Конституції України».

Повністю погоджуюсь із висновком Конституційного Суду України, викладеним у Рішенні, проте вважаю, що була потреба у більш детальному розгляді пункту 2 частини другої статті 28¹ Закону № 1798, за яким до складу Комісії з питань доброчесності та етики входять, зокрема, три особи з числа міжнародних експертів, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, з якими Україна співпрацює у сфері запобігання та протидії корупції відповідно до міжнародних договорів України, до складу Громадської ради міжнародних експертів, утвореної відповідно до Закону України „Про Вищий антикорупційний суд“; пропозиції від міжнародних та іноземних організацій щодо міжнародних експертів надсилаються до Вищої ради правосуддя протягом двадцяти днів з моменту набрання чинності Законом № 1798; участь міжнародних експертів у Комісії з питань доброчесності та етики закінчується через шість років з дня набрання чинності Законом № 1798; кожен міжнародний експерт призначається на два роки з можливістю повторного призначення, виходячи з такого.

У преамбулі Конституції України передбачено, що Український народ – це громадяни України всіх національностей.

Україна згідно зі статтею 1 Основного Закону України є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Відповідно до частини другої статті 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що влада Українського народу є первинною, єдиною і невідчужуваною, тобто органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють владу в Україні, що походить від народу (Рішення від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005); установча влада є виключним правом народу та порядок здійснення установчої влади народом визначається у спосіб і формах,

встановлених Конституцією та законами України (Рішення від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008).

Згідно з частиною першою статті 38 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Вказаний припис Основного Закону України корелюється з міжнародно-правовими стандартами.

Так, відповідно до пунктів 1, 2 статті 21 Загальної декларації прав людини 1948 року кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників; кожна людина має право рівного доступу до державної служби у своїй країні.

Відповідно до статті 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року кожний громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації, і без необґрунтованих обмежень право і можливість: брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництвом вільно обраних представників; голосувати і бути обраним на справжніх періодичних виборах, які проводяться на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні і забезпечують свободу волевиявлення виборців; допускатися у своїй країні на загальних умовах рівності до державної служби.

Право на участь в управлінні державними справами є комплексним конституційним правом, яке фактично інтегрує всі політичні права і свободи громадян, що гарантовані Конституцією та законами України. Це право є загально визнаним політичним правом, яке гарантується громадянам України і реалізується через управління державними справами.

Наявність вказаного механізму доступу до управління державними справами виключно громадянами України є гарантією народного суверенітету, основних засад демократії, забезпечення проведення державної політики в інтересах Українського народу.

Враховуючи наведене, пункт 2 частини другої статті 28¹ Закону № 1798 порушує приписи Конституції України, оскільки з повноважень Комісії з питань доброчесності та етики випливає, що вона фактично здійснює управління державними справами, зокрема, формує органи державної (судової) влади. Проте міжнародні організації як суб'єкти делегування трьох представників до складу Комісії з питань доброчесності та етики не є представниками народу України, а тому не можуть бути носіями державної влади в Україні.

Європейська Комісія „За демократію через право“ (Венеційська Комісія) у своєму Висновку щодо внесення змін до законодавства, яке регулює діяльність Верховного Суду та органів суддівського врядування, від 9 грудня 2019 року № 969/2019 звернула увагу, що „такі органи повинні бути створені на перехідний період до досягнення запланованих результатів. Постійне існування такої системи може порушити питання конституційного суверенітету“.

Вносячи зміни чи приймаючи новий закон, Верховна Рада України повинна керуватися гарантіями та принципами, закріпленими у Конституції України. Так, має бути забезпечено реалізацію народного суверенітету з урахуванням європейських цінностей демократії, прав людини, принципу верховенства права у взаємозв'язку з іншими універсальними принципами – законності, пропорційності, юридичної визначеності. Проте пунктом 2 частини другої статті 28¹ Закону № 1798 парламент здійснив делегування влади, яка належить виключно Українському народу, міжнародним та іноземним організаціям, що суперечить положенням статей 1, 5, 38 Конституції України.

Суддя
Конституційного Суду України

О. В. КАСМІНІН